

Andrzej WITKOWSKI

**Nowe stanowisko bassa słonecznego, *Lepomis gibbosus* (L.)
(*Osteichthyes*: *Centrarchidae*) w dorzeczu Baryczy**

[Z 1 rysunkiem i 1 mapką w tekście]

Skład ichtiofauny Polski, a szczególnie wód słodkich, poznany jest dokładnie. Od czasu do czasu pojawiają się jednak w naszych wodach gatunki, które są bądź planowo aklimatyzowane lub niepożądane a przypadkowo zawleczone, przeważnie z materiałem zarybieniowym ryb hodowlanych sprowadzonym z innych krajów. Informacje o tych ostatnich są godne odnotowania z wielu względów, między innymi dlatego, że przy masowym rozwoju gatunki takie mogą zakłócić ustaloną równowagę biocenotyczną w ekosystemach wodnych i wyprzeć cenniejsze gatunki rodzime. Na podstawie tego typu danych można ponadto prześledzić ich rozprzestrzenianie się na nowe tereny.

Podczas spuszczenia wody ze stawów hodowlanych „Andrzej” i „Grabownica” w Państwowym Gospodarstwie Rybackim w Miliczu 14 X 1966 stwierdzono oprócz karpia i niewielkiej liczby innych gatunków ryb spotykanych w tego typu stawach, obecność kilkuset okazów *Lepomis gibbosus* (L.). Jeden okaz tego gatunku pochodzący ze stawu „Andrzej” przekazał do zbiorów Muzeum Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego dr J. WITKOWSKI. Według informacji uzyskanych od ichtiologa Gospodarstwa Rybackiego 40 % narybku wpuszczonego do stawów w 1965 roku zostało zakupione na Węgrzech. Ponieważ uprzednio nie notowano obecności bassa słonecznego w stawach gospodarstwa, należałoby więc przypuszczać, że został on zawleczony razem z narybkiem karpia. Obserwacje terenowe, jak również wywiad z ichtiologiem i rybakami wykazały, że w latach następnych w wyżej wymienionych stawach,

jak i w całym kompleksie wodnym, nie stwierdzono już jego występowania. Nie można jednak wykluczyć, że część ryb mogła przedostać się kanałami odprowadzającymi ze stawów do Baryczy. Dlatego też należałoby się liczyć z faktem, że gatunek ten może znaleźć tam korzystne warunki do egzystencji i rozrodu i rozprzestrzenić się tą drogą także i do innych zbiorników, jak to już uczynił w innych krajach europejskich.

Lepomis gibbosus (L.) jest gatunkiem prawie u nas nie znanym, dlatego przytaczam poniżej dane o rozmieszczeniu geograficznym oraz jego opis i biologię.

Lepomis gibbosus (LINNAEUS, 1758)

Perca gibbosa LINNAEUS, 1758

Pomotis vulgaris RICHARDSON, 1836

Lepomis gibbosus KENDAL, 1895

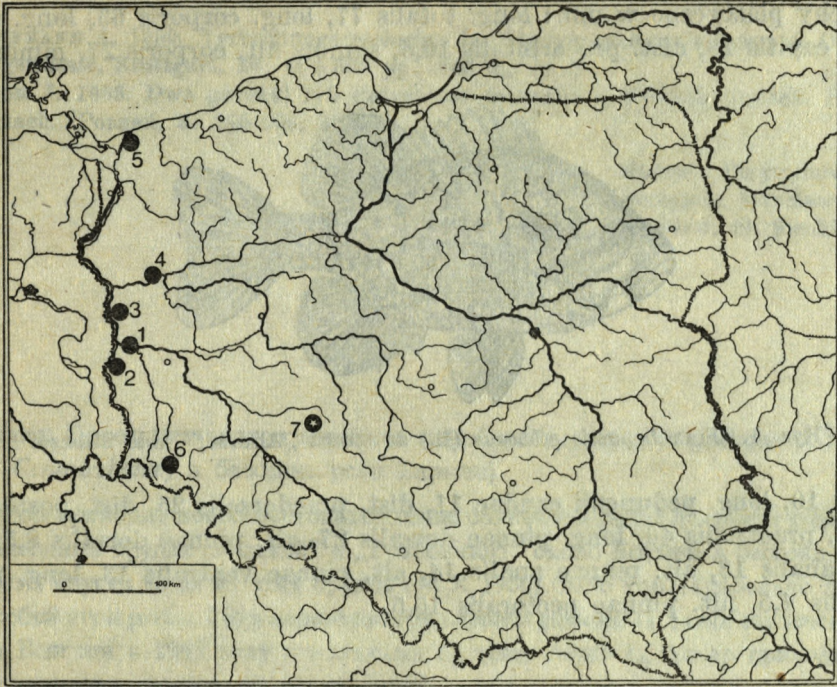
Lepomus gibbosus COX, 1896

Eupomotis gibbosus JORDAN et EVERMANN, 1896

Gatunek ten występuje głównie we wschodniej części Ameryki Północnej od Nowego Brunswiku w Kanadzie, aż po Florydę i Zatokę Meksykańską. Ponadto został on sztucznie wprowadzony do kilku zachodnich stanów USA: Kalifornii, Montany, Wyoming, Oregon, a także do Kolumbii Brytyjskiej i na wyspę Vancouver w Kanadzie (SCOTT, CROSSMAN 1974).

Do Europy *L. gibbosus* został sprowadzony w 1887 roku jako ryba do akwariów, ponadto był hodowany we Francji i w Niemczech w przypałacowych stawach parkowych (BALON, MIŠIK 1956). W roku 1883 aklimatyzowano dwa inne gatunki z tej rodziny: *Micropterus dolomieu* LÉCÉP. i *M. salmoides* LÉCÉP., a nieco później (1895) *Lepomis auritus* (L.) (BAUCH 1970, SCHINDLER 1968). Po krótkim okresie hodowli w zamkniętych zbiornikach bass słoneczny przeniknął do wód otwartych zasiedlając wiele zbiorników, głównie starorzecza i stawy hodowlane, występując w niektórych z nich masowo. Obecnie jest w Europie szeroko rozprzestrzeniony. Występuje we Francji, Holandii, Anglii, Włoszech, Jugosławii, NRD, RFN, Rumunii, na Węgrzech i w Czechosłowacji (SPILLMANN 1961, SCHINDLER 1968, OLIVA, HRABĚ, LÁC 1968, BAUCH 1970, BANARESCU et al. 1971).

Danych o występowaniu *L. gibbosus* (L.) w Polsce mamy niewiele (mapa 1). W okresie międzywojennym spotykano wyłącznie w dorzeczu Odry pojedyncze okazy (PAPPENHEIM 1927, HOFFMANN 1928, BOETTGER 1934, THIENEMANN 1950). Ostatnio WIKTOR (1959) odkrył go w jezioru Dziwnej koło Dziwnowa, a BALON (1964) podaje go ze zbiornika zaporowego koło Jeleniej Góry (chodzi tu prawdopodobnie o zbiornik Pilichowicki na Bobrze). Nowe stanowiska tego gatunku ze stawów milickich są najbardziej wysuniętymi na wschód w dorzeczu Odry na terenie Polski.

Mapa 1. Rozmieszczenie stanowisk *Lepomis gibbosus* (L.) na terenie Polski: 1 – Odra koło Krosna Odrzańskiego (PAPPENHEIM 1927); 2 – Nysa Łużycka koło Gubina (HOFFMANN 1928); 3 – Odra koło Słubice (BOETTGER 1934); 4 – Warta koło Gorzowa Wlkp. (THIENMANN 1950); 5 – Jeziorko Dziwnej koło Dziwnowa (WIKTOR 1959); 6 – Zbiornik Pili-chowicki na Bobrze koło Jeleniej Góry (BALON 1964); 7 – Staw „Andrzej” i „Grabownica” koło Milicza, nowe stanowisko.

Dokładny opis *Lepomis gibbosus* (L.) podali SCOTT i CROSSMAN (1974).

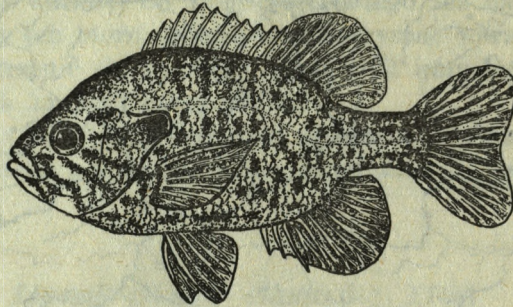
Jak w swojej ojczyźnie, tak i na terenie Europy, gatunek ten żyje w płytkich zarastających jeziorach i stawach, spotykany jest w spokojniejszych odnogach rzek i w starorzeczach. Według BALONA (1959) bass słoneczny trze się od końca maja do końca czerwca. Ikra składana jest do jamek o średnicy około 20 cm wygrzebanych w piasku, oczyszczonych z detrytusu. Tak przygotowane gniazda są widoczne z daleka w postaci jasnych plam na ciemnym dnie. Samica składa od 40 do 50 tysięcy ziaren ikry. Nad każdym gniazdem czuwa samiec, który opiekuje się ikłą aż do wylęgu młodych.

Gatunek ten przy masowym występowaniu wyraźnie konkuruje o pokarm z wieloma rodzimymi, cenniejszymi gatunkami, poza tym wyjada ich ikre i narybek wpływając wyraźnie na ograniczenie ich liczebności.

Dane biometryczne okazu *L. gibbosus* ze stawu „Andrzej” w Miliczu:

Cechy merystyczne: *D* X 11, *A* III 9, *V* I 5, *P* I 11, *C* 19, linea lateralis 5/40/14.

Cechy plastyczne w mm: long. totalis 77, long. corporis 63, long. capitis 23, alt. capitis 18, dist. praeorbitalis 10,5, summa alt. corporis 27, minima alt.

Rys. 1. Okaz *Lepomis gibbosus* (L.) ze stawu „Andrzej” koło Milicza.

corporis 10, long. pedunculi caudae 11, dist. praedorsalis 25, dist. postdorsalis 28, dist. praeanalisis 40, long. pinnae dorsalis 27, alt. pinnae dorsalis 8,5, long. pinnae analis 13, alt. pinnae analis 14, alt. pinnae ventralis 13, long. pinnae pectoralis 4,5, alt. pinnae pectoralis 15,5.

PIŚMIENNICTWO

- BALON E. 1959. Neres *Lepomis gibbosus* (LINNÉ, 1758) aklimatizowanej v bočných vodách Dunaja a jej vyvoj počas embryonálnej periódy. Věstn. čsl. zool. Spol., Praha, **23**, 1: 1-22, 17 ff., 1 t.
- BALON E. 1964. Spis i ekologiczna charakterystyka krągłoustych i ryb Polski. Pol. Arch. Hydrobiol., Warszawa, **12**: 234-249, 2 tt.
- BALON E., MIŠIK V. 1956. Zoznam nových dokladov o výskyte niektorých malo známych alebo nových druhov ryb na Slovensku. Biológia, Bratislava, **11**: 168-176, 5 ff., 2 tt.
- BANARESCU P., BLANC M., GAUDET J. L., HUREAU J. C. 1971. European inland water fish. A multilingual catalogue. Fishing News Ltd., London, 34 pp. 779 ff.
- BAUCH G. 1970. Die einheimischen Süßwasserfische. 6 Aufl. Leipzig, 200 pp., 106 ff., 2 tt.
- BOETTGER C. R. 1934. Der nordamerikanische Flussskreb *Cambarus affinis* SAY in Deutschland. SB. Ges. Naturf. Fr., Berlin, **1934**: 149-157.
- HOFFMANN R. 1928. Sonnenfische (*Eupomotis gibbosus* L.) in den Nebenflüssen der Oder. Wochenschr. Aquar. Terrark., Braunschweig, **25**: 439.
- OLIVA O., HRABĚ S., LÁC J. 1968. Stavovce Slovenska. I Ryby, obojživelníky a plazy. Bratislava, 393 pp., 219 ff.
- PAPPENHEIM P. 1927. *Eupomotis gibbosus* (L.) in der Oder bei Crossen. SB. Ges. Naturf. Fr., Berlin, **1926**: 62-63.
- SCHINDLER O. 1968. Unsere Süßwasserfische. Stuttgart, 234 pp., 127 ff.
- SCOTT W. B., CROSSMAN E. J. 1974. Poissons d'eau douce du Canada. Bull. 184, Office des recherches sur les pecheries du Canada, Ottawa, 1025 pp., 555 ff., 108 tt.
- SPILLMANN Ch. J. 1961. Poissons d'eau douce. Faune de France, **65**. Paris. 303 pp., 114 ff.

- THIENEMANN A. 1950. Verbreitungsgeschichte der Süßwassertierwelt Europas. Die Binnengewässer, Stuttgart, 18: 16+809 pp., 249 ff., 12 tt.
- WIKTOR J. 1959. Dwa gatunki ryb dotychczas nieznanne w naszych wodach. Przynr. Pol. zach., Poznań, 3: 266-268, 2 ff.

Muzeum Przyrodnicze
Uniwersytetu Wrocławskiego
50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21

РЕЗЮМЕ

[Заглавие: Новое местонахождение солнечной рыбы, *Lepomis gibbosus* (L.) (*Osteichthyes: Centrarchidae*) в бассейне реки Барычи]

Автор приводит новое местонахождение солнечной рыбы [*Lepomis gibbosus* (L.)] в рыбоводных прудах „Анджей” и „Грабовница” около Милича в бассейне Барычи. Во время спуска воды из этих прудов (14 X 1966) было констатировано несколько сот особей этой рыбы. По мнению автора *Lepomis gibbosus* (L.) был завлечен в Польшу из Венгрии в 1965 году с мальками *Cyprinus carpio* L. Автор приводит также биометрические данные по этому виду.

SUMMARY

[Title: New locality of sunfish, *Lepomis gibbosus* (L.) (*Osteichthyes: Centrarchidae*) in catchment area of Barycz river]

The author presented new locality of sunfish [*Lepomis gibbosus* (L.)] in fish ponds „Andrzej” and „Grabownica” near Milicz, catchment area of Barycz river. In both fish ponds (14 X 1966) several hundreds specimens of this species were stated. According the author opinion *Lepomis gibbosus* (L.) was imported to Poland with fry of *Cyprinus carpio* L. from Hungary in 1965 year. In this paper the author also presented biometry of these species.

Redaktor pracy – prof. dr H. Szelegiewicz

Państwowe Wydawnictwo Naukowe – Warszawa 1979
Nakład 750 + 90 egz. Ark. wyd. 0,5; druk. 3/8. Papier druk. sat. kl. III, 80 g. B1. Cena zł. 10. –
Zam. nr 491/79 – T-3 – Wrocławska Drukarnia Naukowa

ISBN 83-01-02259-0
ISSN 0015-9301